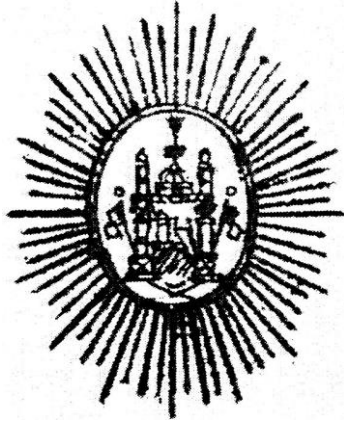

هو الله تعالى

نظامنامه مکاتب خانگی

در مطبع وزارت جلیله معارف طبع گردید

۱۶ برج سنبله سنه ۱۳۰۲ شمسی

(۶۰۰) جلد

عدد طبع دوم

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

از آنجا که تمامت ترقیات دنیویّه و سعادات اخرویه ها عالم بشریّت مربوط تعلم و دانش است و جمیع افراد بنی نوع انسان دانا باشند یا جاهل عالم باشند یا امّی معترفند باینکه شناختن خدا و ترقیات دین و دنیا و نیل مقاصد اخروی بدون کسب علم و فن بکسی میسر نمیگردد و بمضمون **من لا معاش له لا معاد له**: از نداشتن علم و فن دو چار ذلّت روزگار گشته بر ذواتیکه علم و معرفت ندارند تحصیل اسباب زندگانی صعب و دشوار و او شان به ذلّت و نکبت و خواری گرفتار میگردند لاجرم همچو اشخاص از حصول سعادات اخروی محروم مانده العیاذ بالله خَسِرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةَ میشوند.

بر مصداق این مقال حضرت مقتدای ما حبیب قادر متعال جَلَّتْ حَکْمَتُهُ نیز در بسیاری جاها امت ناجیه خود شانرا به تحصیل علم و فن هدایت و ارشاد و همه شانرا در استحصالی معارف علیّه تحریر و احکام نموده اند. ازین است که حضور شاهانه ما بغرض فراهم نمودن اسباب ترقی دین و دولت و تأمین معاملات و سعادات دنیوی و اخروی ملت نجیبه خودمان بیشتر و اول تر از همه تأمین مکاتب و مدارس را بصورتی منتظم تصمیم نموده اطفال محتاج زیر مانرا بدون امتیاز حیثیت و رتبه حسب و نسب با دخال مکاتب مجبور گردانیدیم حتی باقتضای اشد ضرورت و احتیاج عده از اطفال وطن را جهت کسب و جلب صنائع و حرفه و علوم و فنون جدیده که یگانه مایه ترقی امروزه عالم بشریت است بخارج اعزام فرمودیم.

اما از آنجا که در تعمیم علم و معرفت و وسعت دائره آن شوق و شعفی بکمال داشته تصمیم کرده ایم که باید کافه افراد تبعه افغانستان از زن و مرد که همه صاحب سواد و مالک قابلیت نوشت و خوان بوده از خیر کثیر علم بی بهره نمانند این است که تنها بوجود مکاتب رسمی اکتفا ننموده و مکاتب رسمی را بصورت فوری برای تعلیم عموم اطفال وطن کافی ندانسته تأمین مکاتب خانگی را نیز امر و احکام فرمودیم و وزارت جلیله معارف را مأمور داشتیم بر اینکه امر تعلیمات را بدو قسمت منقسم سازد.

قسمتی همانست که اطفال قاعده بقرار قوانین نظامنامه وزارت معارف جبراً برای استیفای دوره های ابتدائیّه تعلیمیّه در مکاتب رسمی داخل شده به تحصیل می گرایند.

قسمتی دیگر اطفالیکه در مکاتب رسمی از طرف مدیر معارف بنا بر بعض معاذیر از قبیل داشتن کدام مرض متعدی یا کلانی سن قبول نمیشوند و یا شمولیت شان در مکاتب رسمی مهلتی میخواید در هر محله و گذر هر قریه و قصبه نزد دانشمندان محلی به تحصیل و تعلیم مشغول گردند تا هم کافه اطفال از سعادت علمی و معرفت بی بهره نمانند و هم زمانیکه در مکاتب رسمی ادخال کرده میشوند سهولتی در طی مراحل تعلیمات شان دست دهد.

برای اجرا و اعمال این اراده مواد ذیل را قید فرمودیم

۱- از آنجا که مقصد غائی اجازه فرمودن این طور تعلیمات خانگی بعبارت دیگر اجازه فرمودن تأسیس مکاتب خانگی همین است که بهر وسیله از وسائل ممکنه باید قاطبه افراد ملت نجیبه افغان از خورد تا کلان همین قدر خواننده و نویسنده گردند که بتوانند جرائد وطنیه و اشتهارات و اعلانات معتاده را خوانده از مفاد آنها مسبوق شوند و در تحریر یک رقعہ یا یک مکتوب از احتیاج شخص دیگر برابند بناءً علیه پروگرام تعلیم خانگی صرف بسه مضمون دینیات - فارسی - تحریر - انحصار یافت.

۲- فی الواقع باید همون کتب دینیات و فارسی تدریس شود که در مکاتب سائره رسمیه از طرف وزارت جلیله معارف احکام فرموده شده است هرگاه از کتب مزبور بدست نیاید جائز است که از کتب فارسی قاعده بغدادی، پنج کتاب بدون محمود نامه، گلستان بوستان، اخلاق محسنی، انوار سهیلی، جرائد وطنیه اشتهارات عامه تدریس شود کتب مزبور نه تنها لفظاً تعلیم شود بلکه باید از مدعا و مقصود بیانات آنها نیز متعلمین محفوظ گردند.

۳- تحریر فارسی یعنی حسن خط و املا باید توأم با قراءت کتب آغاز شود.

۴- در دینیات باید احکام و مسائل ارکان خمسۀ اسلام را از توحید و نماز - و روزه - و زکاة - و حج از فرائض و واجبات و سنن و آداب و مکروهات و مفسدات بقدریکه برای یک فرزند مسلمان لازم است علماً و عملاً یاد داده شود.

۵- حد تکمیل تعلیم این مکاتب خانگی همین قدر هست که اطفال بر خواندن کتب متوسط و مکتوبات و جرائد و اعلانات فارسی مقتدر گشته در تحریر مکتوبات لازمه محتاج بغیر نباشند و در دینیات بمسائل مسلمانی علماً و عملاً بدانند.

۶- تحصیل حدود مزبور در فارسی و دینیات و تحریر جبری و لازمی است اما متعلمین میتوانند که بعد از اكمال حدود مزبور به تحصیل دیگر مضامین و علوم قرار خواهش خود شان نیز پردازند.

۷- چونکه این طور تعلیمات در مکاتب خانگی تحت تعلیمات ابتدائیه می آید بناءً علیه تعلیم مزبور نیز حکم اجباری را دارد.

۸- هر وقتیکه در مکاتب ابتدائی رسمی لزوم گرفتن اطفال احساس شد از همین اطفالیکه در مکاتب خانگی به تحصیل مصروفند و سن شان مساعد باشد گرفته خواهد شد و تأسیس این مکاتب سکنه در وسعت دائره مکاتب ابتدائی رسمی وارد نخواهد کرد.

۹- ساعت تعلیم در مواسم گرم از وقت طلوع آفتاب تا دو سه نیزه بلند شدن آفتاب یعنی تقریباً از شش الی هشت و نیم بجه و در مواسم سرد از دو سه نیزه بلند شدن آفتاب تا زوال یعنی تخمیناً از ۹ الی ۱۲ بجه میباشد بعبارت دیگر وقت تعلیم در تابستان دو نیم ساعت و در زمستان ۳ ساعت میباشد باید هر قدر اطفالیکه در خانه های خود بوده در مکاتب شمولیت ندارند در قریب ترین مساجد خودشان در اوقات مذکوره اجتماع کرده و دانشمندان همان قریه که از عهده تعلیم شان بر آمده بتوانند بتدریس پردازند.

- ۱۰- علاقه داران و قریه داران در قریه جات و کلانتران در محلات شهر موظف اند که در حاضر بودن اطفال و سرگرمی معلم ها در تعلیم شان مراقبت و مواظبت نمایند.
- ۱۱- در صورت عدم اعتنای پدران و اولیای اطفال در فرستادن بچه های شان به تعلیم قریه داران بعلاقه داران و کلانتران بقوماندانی اخبار کنند و علاقه داران و قوماندانها مبلغ یک سنار (یعنی ده پیسه) از پدر یا والی که در فرستادن پسرش اغفال کرده در صورت عدم عذر معقول بصورت جریمه نقدی گرفته تحویل خزانه نموده و رسید آنرا بمدیریت معارف ولایت و حکومتی مربوط خود روانه دارند حکم این ماده بعد از شش ماه از تاریخ نشر اعلان هذا اجرا مییابد.
- ۱۲- اگر در بین زمانیکه دقت تعلیم مکاتب خانگی معین شده طفلی بدون عذر در شهر بکوچه ها و در قریه جات بر سرزمین ها بیکار و عاطل دیده شد قریه داران همان قریه مسئول میشود.
- ۱۳- مدیر معارف برای باخبری قائم داشتن تنظیمات لازمه این نوع تعلیمات خانگی در اوقات ضروری در مکاتب مزبور گردش میکند.
- ۱۴- برای تفتیش مکاتب خانگی در هر سال یک هیئت تفتیشیه از نایب الحکومگی ها و حکومتی های اعلی و حکومتیهای کلان تعیین میشوند و در هر حکومتی حکام و علاقه داران همان محل نیز باین هیئت شمولیت ورزیده امتحان تعلیم شاگردان مکاتب هر موضع را ذیلاً میگیرند و از نتیجه تفتیش از طرف نایب الحکومگی یا حکومتی اعلی یا حکومتی کلان برای معلمان که تعداد اکثریت عظیمه شاگردان شان در امتحان فائق ظاهر شود از طرف هیئت مفتیشین بسه درجه اول (۷۵۰) دوم (۵۰۰) سوم (۲۵۰) رویه انعام نقد اعطا میشود.
- اول: در نایب الحکومگی ها و حکومتی های اعلی مدیران یا مأمورین معارف دو سه نفر اشخاص عالم و فاضل مرکزی مقرر گردیده تفتیش مکاتب خانگی علاقه داری و حکومتی هائی را که بلا و اسطه مربوطیت حکومتی کلان بمرکز آن مربوط باشد مینمایند.
- دوم: در حکومتی های کلان مأمورین معارف مرکزی و اگر مأموریت معارف تشکیل نیافته باشد دو سه نفر اشخاص عالم و بادانش از مرکزی آنجا مکاتب علاقه داری و حکومتی های مربوطه حکومتی کلان را تفتیش میکند از طرف هیئت مفتیشین در تعیین درجه معلمان وقت شود که زیادی شاگردان و زحمت تعلیم یک معلم نسبت بدیگر معلم که عده کمی را اداره میکند ملحوظ و رعایت کرده شود.
- ۱۵- اشخاصیکه معلمین خصوصی برای اطفال خود معین میکنند این تعیین شان صرف در صورتی جائز و ممکن است که اطفال شان بنابر بعضی معاذیر از قبیل داشتن کدام مرض متعدی یا کلانی سن در مکاتب ابتدائی رسمی قبول نشده باشند و یا شمولیت شان در مکاتب رسمی مهلتی بخواهد.
- ۱۶- مدیر معارف هر ولایت مأمور است بر اینکه ملا های قریه جات و محلات را یعنی معلمان مکاتب خانگی را نزد خود جمع نموده ایشان را از طرز و اسلوب تعلیم باین نوع تفهیم کند که جمیع طلاب متعلقه خود را بصنوف متعدد

تقسیم نمایند اعنی بچه هائی را که در کتاب درسی باهم معادلند یک صنف و آنانیکه در دیگر کتب مساویند بصنف دیگر تشکیل بدهند و در تعلیم املا و حسن خط همگان را یکجا مصروف دارند.

۱۷- معلمانیکه درین گونه مکاتب خانگی تعلیم میدهند از ولی هر شاگرد خود برای اداره و معاش خویش ماهانه یک قران نقد و یا بقیمت آن جنس گرفته میتوانند تأدیة این ماهانه مطابق برضای معلمین و اولیای اطفال متعلق است که بصورت ماهانه و یا اقساط سه ماهی و یا بوقت فصل پرداخته شود.

۱۸- کلانتر ها و قریه دار ها و علاقه دار ها در رسانیدن وظائف مستمره مزبوره برای معلمان مکاتب خانگی باید بکمال مراقب و مواظب باشند.

۱۹- علاقه دار ها یا قریه دار های متعلق خود راجع بجمع نمودن اطفال و منتظم داشتن امورات خارجیه این مکاتب مشاوره و مذاکره نموده صورت های مفیده که لازم دانند بمدیر معارف اخبار کنند.

۲۰- حکام هر ولایت به تشویق و ترغیب اهالی بتأسیس کردن مکاتب خانگی موظف بوده خود شانرا مسئول بدانند.

۲۱- احکام این نظامنامه اولاً در ولایت کابل تطبیق می شود بعد از تجربه تعمیم مکاتب خانگی این ولایت و زارة معارف تطبیقات و اجراء آنرا در دیگر ولایات و حکومتی ها نیز تعمیم میکند.

۲۲- برای گذاشتن این نظامنامه بساحه اجرا علاوه بر نظامنامه های دولت اراده میفرمائیم و زارة معارف باجرای این نظامنامه مأمور است.